

Recenzja

dorobku naukowego dr Marty Niewczas w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej.

Podstawą do opracowania recenzji są decyzje Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych (art. 221 ust 4-5 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce; Dz. U. z 2020 r. poz. 85 ze zm.) oraz na podstawie wniosku Rady Kolegium Naukowego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu podpisanym przez Pana prof. dr. hab. Marka Woźniewskiego z dnia 08 kwietnia 2022 r.

Recenzja składa się z następujących części:

1. Wprowadzenie
2. Ogólna charakterystyka Kandydata
3. Ocena głównego osiągnięcia naukowego
4. Analiza bibliometryczna dorobku naukowego
5. Dorobek inny
6. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i społeczna
7. Wniosek końcowy

1. WPROWADZENIE

Podstawą wniosku habilitacyjnego Pani dr Marty Niewczas jest wskazana, jako główne osiągnięcie naukowe monografia: „*Udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem*”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2021, ISBN 978-83-7996-884-8.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KANDYDATKI

Pani dr Marta Niewczas w roku 1999 uzyskała tytuł magistra prawa studiując w rzeszowskiej filii Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie. W tym samym roku podjęła pracę w Instytucie Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie. Brakuje jednak informacji – w jakim charakterze? Następnie od roku 2000 do chwili obecnej jest zatrudniona w Instytucie Nauk o Kulturze Fizycznej Uniwersytetu Rzeszowskiego, początkowo, jako asystent, a od 2009 roku – jako adiunkt badawczo-dydaktyczny, w którym to roku w Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej AWF Poznań w Gorzowie Wielkopolskim uzyskała stopień doktora nauk o kulturze fizycznej na podstawie dysertacji doktorskiej pt: „*Kultura fizyczna studentów w dobie transformacji systemowej po 1989 roku w państwowych wyższych szkołach technicznych w Polsce*”. Należy przy tym wspomnieć, że w autoreferacie Pani Doktor podała omyłkowo błędny rok zakończenia przewodu doktorskiego (2007). W latach 2007-2010 pełniła funkcję kierownika Zakładu Sportów i Sztuk Walki na Wydziale Wychowanie Fizycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Przed, jak i po uzyskaniu stopnia doktora, oprócz pracy naukowej doskonaliła swoje kompetencje zawodowe, wynikiem czego było ukończenie w 2001 r. studiów podyplomowych w zakresie przygotowania pedagogicznego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie, natomiast w 2006 r. w zakresie wychowania fizycznego na Uniwersytecie Rzeszowskim oraz w 2011 r. w zakresie zarządzania w oświacie w Wyższej Szkole Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Rzeszowie.

W całym okresie swojej pracy zawodowej Habilitantka systematycznie doskonaliła własny warsztat w zawodowy uzyskując szereg uprawnień, kwalifikacji i certyfikatów związanych z szeroko rozumianą kulturą fizyczną (sportem, turystyką i rekreacją). W szczególności należy wymienić uprawnienia: sędziego klasy krajowej i międzynarodowej w karate (2015); trenera klasy mistrzowskiej w karate tradycyjnym (2018); licencjonowanego egzaminatora Polskiej Unii Karate Tradycyjnego (2021) [Załączniki].

Na szczególną uwagę zasługują wybitne osiągnięcia sportowe. Jej kariera zawodnicza obfituje w szereg znaczących sukcesów na arenie krajowej i międzynarodowej. Należy przy tym nadmienić, że Pani Doktor posiada równie znaczące osiągnięcia trenerskie obfitujące wysokimi pozycjami jej podopiecznych na różnego rodzaju zawodach. Oprócz tego jest aktywna w promowaniu innych aktywności ruchowych (rekreacyjnych i prozdrowotnych), prowadząc dodatkowo zajęcia m.in. z zakresu fitness, ćwiczeń siłowych i samoobrony. Poza wymienioną aktywnością od szeregu lat pełni ważne funkcje społeczne odnoszące się do promocji aktywności fizycznej ukierunkowanej na zdrowie społeczności lokalnej, jak i w szerszym zakresie. W obrębie tych działań pełni często funkcję lidera. Ta wieloletnia i wyjątkowa działalność zawodnicza, trenerska i społeczna doceniona została wieloma nagrodami i wyróżnieniami, systematycznie w latach 1998-2019 nadawanymi przez władze rządowe, samorządowe, resortowe oraz organizacje pozarządowe i społeczne, m.in. Srebrny Medal Zasługi przyznany przez Prezydenta RP, i inne liczne odznaczenia nadane przez Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Polski Związek Karate Tradycyjnego, Prezydenta Miasta Rzeszowa, Marszałka Województwa Podkarpackiego, Uniwersytet Rzeszowski. Ponadto jest laureatką wielu plebiscytów organizowanych przez ogólnopolskie i lokalne wydawnictwa prasowe.

Reasumując, należy zaznaczyć, że wieloletnia i ciągła działalność w obrębie szeroko rozumianej kultury fizycznej w szczególny sposób wiąże i wzbogaca dojrzałość Habilitantki, jako pracownika nauki w dyscyplinie nauk o kulturze fizycznej.

3. OCENA GŁÓWNEGO OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO – MONOGRAFII HABILITACYJNEJ

Przedstawiona do oceny monografia zatytułowana: „*Udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem*” liczy 719 stron. Część zasadnicza składa się ze wstępu, trzech głównych rozdziałów, wraz z ich podrozdziałami, zakończenia, aneksu i spisu bibliograficznego, co zajmuje 664 s. Pozostała część (55 s.) to uzupełniające informacje w formie chronologicznie przedstawionych spisów: indeks nazwisk i miejscowości, wykaz fotografii, tabel i map wykorzystanych w książce. Ta część jest zasadna z uwagi na rodzaj monografii naukowej – teoretyczny o charakterze historycznym (historiograficzny). Praca obfituje w znaczną ilość fotografii w liczbie 818, które w sposób zasadniczy uzupełniają

treści. Dokumentacja źródłowa zamieszczona została w formie przypisów dolnych z ciągłą numeracją w całym tekście.

Wstęp – Autorka tworzy „pewnego rodzaju” wprowadzenie do głównej problematyki pracy wyrażonej jej tytułem. Wymienia Autorów cennych pozycji monograficznych: Łukasza Gołębiowskiego („*Domy i dwory...*” 1930 r.), jednego z pierwszych etnografów i historyków opisującego dawny, w czasach średniowiecznych sposób życia Polaków, w tym szeroko omawianych zwyczajach higieniczno-leczniczych, świadomie stosowanych wobec zdrowia. Dla ważkości tej problematyki przytacza się szereg ciekawych cytatów opisujących te powszechnie występujące zjawiska społeczne. Nieco szerzej opisuje się działalność i dokonania Henryka Dobrzyckiego, lekarza i pioniera lecznictwa klimatycznego i sanatoryjnego w Polsce, który w sposób jednoznaczny wskazywał na potrzebę stosowania ćwiczeń ruchowych, jako istotnego środka w lecznictwie, a także jako ważnego środka wychowawczego i prozdrowotnego w szczególności wobec dzieci i młodzieży. Pani Doktor powołuje się na szereg informacji zawartych w redagowanej przez Dobrzyckiego monografii „*Zdrowiska, zakłady lecznicze i...*” 1896 r. Cytuje za Autorem aktualne do dzisiaj twierdzenia i wskazania o ważności wykorzystania aktywności fizycznej (ćwiczeń ruchowych), jako wartość dodana w lecznictwie. Treści zawarte we „*Wstępie*” są adekwatne do problematyki opisywanej w dalszych częściach monografii.

Z racji, iż jest to praca naukowa stanowiąca główne osiągnięcie, które przedstawiono do oceny, zdaniem recenzenta brakuje krótkiego opisu dotyczącego uzasadnienia podjętej problematyki: źródła zainteresowania, inspiracji itp., które z kolei Habilitantka ujęła w autoreferacie. Brakuje również celu, na którym winien, także skupić się oceniający. Z powodzeniem cel mógłby być sformułowany właśnie na podstawie brakującego uzasadnienia.

Część I – ogólna; Rozdział 1. Wprowadzenie do kultury fizycznej w działalności uzdrowiskowej

Autorka w sposób zwięzły i przejrzysty przeprowadza czytelnika przez początki rozwoju stosowania ćwiczeń fizycznych, jako środka leczniczego, cofając się do czasów starożytnych (X-VII w. p.n.e.), w dzieje najdynamiczniej rozwijających się cywilizacyjnie kultur świata (Grecji Chin, Indii, Egiptu, Persji, Starożytnego Rzymu). Krótki opis dotyczy wybranych spośród najważniejszych dokonań w tych cywilizacjach. W sposób ogólny, jednocześnie płynny przechodzi się do kolejnych okresów dziejów, aż do epoki odrodzenia i następnych z uwzględnieniem informacji dotyczących wybranych zagadnień odnoszących się do

opisywanej problematyki występującej w Polsce będącej pod zaborami do końca istnienia II Rzeczypospolitej.

Część II – Szczegółowa – kultura fizyczna w polskich uzdrowiskach i letniskach przed 1939 rokiem

Jej układ stanowią numerowane rozdziały od 1 do 60 odpowiadające kolejności alfabetycznej według nazw omawianych uzdrowisk i letnisk funkcjonujących w Polsce do końca 1939 roku.

Mając powyższe na uwadze, niejasność budzi to, że w autoreferacie, jak i we wstępie wspomina się, że, „...przyjęto układ mieszany z uwzględnienie chronologii czasowej i problemowej”!? Nie zmienia to jednak faktu, że każdorazowo przyjęty schemat opisu jest jednolity i właściwy, jednocześnie ułatwia przyswajanie zawartych treści i ostatecznie „spełnia” oczekiwania czytelników.

Każdy z rozdziałów rozpoczyna się od krótkiej charakterystyki dotyczącej historii powstania i działalności danego uzdrowiska/letniska, jego położenia w ujęciu topograficznym, przyrodniczym, klimatycznym i innym. Uwzględnia się przy tym charakterystyki zasobów wód leczniczych oraz innych naturalnych surowców występujących na obszarach poszczególnych uzdrowisk. Ważną część stanowią charakterystyki infrastruktury leczniczej i wypoczynkowej (wraz z ich wyposażeniem) oraz oferowanych zabiegów leczniczych, zajęć ruchowych, turystyki lokalnej oraz aktywnego wypoczynku kuracjuszy i pacjentów. Dodatkowym i właściwym jest wspomnianie pomysłodawców, założycieli, propagatorów, działaczy zaangażowanych w ich funkcjonowanie, którzy zapisali się na stałe w kartach historii działalności na rzecz zdrowia publicznego Polaków. Przypomina się również znanych Polaków, którzy bywali kuracjuszami lub pacjentami w tych miejscach, przytaczając szereg związanych z tym ciekawostek. Treści uzupełnione są fotografiami, często również mapkami okolic oraz rycinami reklam z oferowanymi usługami.

Części III. Kolonie leczniczo-wypoczynkowe i leczniczo-szkolne organizowane w miejscowościach uzdrowiskowych i letniskowych w Polsce w latach 1919-1939

Opisywana problematyka stanowi uzupełnienie wiedzy ujętej w dwóch poprzednich częściach, lecz ukierunkowana jest na działalność leczniczą i prozdrowotną wobec dzieci i młodzieży. Część ta różni się od poprzednich wyłącznie strukturą opisu, która ma charakter ciągły bez podziału na podrozdziały, jedynie dzielona jest fotografiami odpowiadającymi poszczególnym fragmentom tekstu.

Mając na uwadze to, że w końcowej części „Wstępu”, a także w autoreferacie wspomina się o dwóch „głównych częściach pracy” – skromnym zdaniem recenzenta istnieją trzy. Świadczy o tym chociażby numeracja określona cyframi rzymskimi. Ca najistotniejsze – treści zawarte w części III w sposób wyraźny wykazują spójność z opisywaną problematyką w części I i II, a przede wszystkim zawartą w części II. Ponownie wymienia się szereg tych samych uzdrowisk i letnisk, lecz z dodatkowym programem ofert ukierunkowanych na działalność leczniczą w tym aktywny wypoczynek dzieci i młodzieży. Oceniający ma świadomość, że zamiarem Autorki było wyodrębnienie tej specyficznej działalności. Nie zmienia to jednak w znacznym stopniu niniejszego spostrzeżenia.

„Zakończenie” – rozdział nienumerowany, stanowi rodzaj podsumowania i jest wynikiem wnikliwej analizy obszernych materiałów źródłowych. Autorka poprawnie i syntetycznie interpretuje najważniejsze obszary i zjawiska historyczne, które zawarte są w poszczególnych częściach książki. Chronologicznie ujęte są w ogólną i logiczną całość. Skupia swoją uwagę na tendencjach rozwoju działalności uzdrowisk i letnisk, m.in. zaznacza istotny wpływ procesu propagowania aktywności fizycznej, jako czynnika zdrowia człowieka, w podwyższającej się świadomości społeczeństwa polskiego w tym względzie. Obok proponowanych w ramach lecznictwa „typowych dla nich ofert” związanych z wykorzystywaniem dobrodziejstw natury wskazuje na dynamiczny rozwój (rozbudowę) infrastruktury rekreacyjno-sportowej. Wyjaśnia i liczbowo dokumentuje systematyczny wzrost popularności aktywności fizycznej, równocześnie zwraca uwagę na niezależne czasowo przeszkody w tym względzie, omawiając szereg aspektów, m.in. odnoszących się do regulacji prawnych funkcjonujących w okresach zaborów, a także związanych z I wojną światową.

Na podstawie analizy wykorzystanej literatury przedmiotu, a także dorobku naukowego Habilitantki wydaje się, że brakuje w spisie bibliograficznym pozycji, które moim zdaniem odpowiadają omawianej tematyce. Dotyczy to trzech współautorskich pozycji monograficznych, w których Pani Doktor jest pierwszym Autorem: „*Historia turystyki w Polsce przed 1939 rokiem...*” (Tom 1, 2 i 3, wydanych w 2017 roku).

Podsumowanie oceny monografii

Przedstawiona do oceny monografia to ciekawe ujęcie problematyki łączącej w sobie dwa funkcjonujące i nierozzerwalne obszary życia człowieka, jakimi są zdrowie i kultura fizyczna. Autorka uzasadnia to ścisłym związkiem osiągnięć kultury fizycznej, przede

wszystkim jej fundamentu jakim jest aktywność ruchowa (sport, turystyka i rekreacja) z celami dbałości o zdrowie publiczne w Polsce na przestrzeni lat, głównie w wieku XIX i XX, do 1939 roku. Tak pojmowana kultura fizyczna stanowiła i stanowi zespół ważnych czynników aktywizujących społeczeństwo i kształtujących politykę prozdrowotną. Autorka wykorzystała w szerokim zakresie dostępne źródła literatury przedmiotu. Logicznie i treściwie przedstawione są wyniki analizy zebranego materiału badawczego wg rzeczowej klasyfikacji metodologicznej i porządku formalnego. Zawarte treści pokazują najistotniejsze obszary, które stanowią główny „koncept” pracy badawczej odpowiadający problematyce zawartej w tytule. Wzbogacone szeregiem fotografii treści są wyczerpujące i porządkujące stan wiedzy z tego zakresu.

Układ i struktura podziału treści są poprawne. Od strony merytorycznej i edytorskiej praca nie budzi zastrzeżeń. Zawarty w poszczególnych częściach materiał stanowi logiczną całość, jednocześnie język opisu jest poprawny.

Treści wnikliwie przeprowadzają czytelnika w kolejne fakty historyczne powstania i rozwoju działalności polskich uzdrowisk i letnisk, ze szczególnym uwzględnieniem udziału kultury fizycznej (efektów jej rozwoju) w zdrowiu publicznym Polaków do 1939 roku. Recenzent ma świadomość, że prace nawiązujące do takiej tematyki zostały wydane w nielicznych publikacjach, ograniczających się jedynie do regionalnych opisów stanowiących nieznaczną część, tych które zawarte są w recenzowanej monografii. Ponadto materiał uzupełniany jest własnymi spostrzeżeniami, jednocześnie sposób jego kompilacji jest zasadny, bowiem tak prezentowana problematyka stanowi nowe ujęcie. Recenzent przychylił się do stwierdzeń, które Habilitantka zawarła w autoreferacie (s. 9), że praca ta „...*stanowi ważny element poznania naukowego wypełniający lukę historiograficzną...*” z tego zakresu oraz w końcowej części „Wstępu”, że „...*może być szczególnie przydatna dla wykładowców i studentów kierunków: fizjoterapia, turystyka, sport i wychowanie fizyczne*”.

4. ANALIZA BIBLIOMETRYCZNA DOROBKU NAUKOWEGO

Na wstępie chciałbym wspomnieć, że przygotowana obligatoryjna dokumentacja i dołączona do wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego posiada szereg braków lub niekomunikatywnych informacji, często trudnych do zweryfikowania, Zmusiło to oceniającego do dodatkowych wysiłków i pracochłonnej kwerendy w dostępnych bazach (*Web of Science, Expertus, Pubmed* i inne) oraz poszukiwań „pełnotekstowych” wersji publikacji, w celu rzetelnej weryfikacji dorobku Habilitantki.

Podstawą do analizy dorobku naukowego jest załącznik: „Analiza bibliometryczna publikacji” przygotowany przez Ośrodek Informacji Naukowej Uniwersytetu Rzeszowskiego w Rzeszowie. Przedstawiony dokument budzi wątpliwości, które pojawiają się również w autoreferacie. Dwukrotnie występuje ten sam artykuł, w którym Pani Doktor jest współautorem. Odnosi się to do pozycji pt. „*Evaluation of Anterior-Posterior Spine Curvatures and Incidence of Sagittal Defects in Children and Adolescents Practicing Traditional Karate*” BioMed Research International, 2019. Zatem ostateczna liczba prac wynosi 54. a nie 55. Dla osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego ocenie bibliometrycznej poddaje się w szczególności dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora. W przedstawionym dokumencie 8 publikacji pochodzi sprzed roku 2009, zatem nie mogą być wliczone do dorobku naukowego Kandydatki na stopień doktora habilitowanego. W załączniku: „Analiza bibliometryczna”, Część I – Oryginalne pełnowartościowe prace naukowe, A) w czasopismach posiadających IF, poz. 1, widnieje praca, która nie powinna znaleźć się w tym miejscu (brak IF). Recenzent wliczył niniejszą pozycję do publikacji nie posiadających wskaźnika IF, według przypisanej punktacji MNiSW (20 pkt.).

Ponadto w Części IV – Autorstwo monografii lub podręczników, niektóre z pozycji zostały wydane przez wydawnictwa, które nie znajdują się na liście wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe (Komunikat Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22.07.2021, 29.09.2020, 17.12.2019, 19.01.2019). Dotyczy to poz. 1, 3, 11 i 12. Należy jednak pamiętać, że o wartości dorobku naukowego Kandydatki do stopnia doktora habilitowanego stanowią również prace opublikowane w innych czasopismach, pozornie mniej wartościowych (w zakresie punktacji IF i MNiSW), ale świadczących o zainteresowaniach naukowych w różnych obszarach. Dlatego też, dla recenzenta, wszystkie wartości naukowe stanowią ważny czynnik oceny, jednak istotnym staje się w szczególności ocena dorobku naukowego po uzyskaniu stopnia doktora.

Mając na uwadze powyższe, zmianie ulega liczba publikacji, a także ich zsumowana wartość punktowa. Zatem, z mojej analizy dorobku naukowego Habilitantki wynika (na podstawie bazy *Expertus* UR Rzeszów), że po uzyskaniu stopnia doktora opublikowała 43 prace oryginalne w języku angielskim (n = 28), jak i w polskim (n = 15), wydanych w czasopismach polskich i zagranicznych, podlegające ocenie w szczególności. Suma prac w czasopismach z listy B MNiSW (bez wskaźnika IF) wynosi 31, w tym 2 pozycje autorstwa rozdziałów w monografii w języku angielskim oraz 12 pozycji z listy A MNiSW (ze wskaźnikiem IF). Łączna liczba punktów MNiSW (monografie bądź rozdziały w monografii i artykuły) wynosi 1899, w tym 800 w przypadku prac określonych wskaźnikiem IF, którego

całkowita wartość równa jest 24,885. Liczba cytowań (bez autocytowań): według *Web of Science Core Collection* wynosi 18 (*Index Hirscha* 3) oraz *Scopus* – 21 (*Index Hirscha* 3). Informacje te są zgodne z przygotowaną przez Ośrodek Informacji Naukowej UR w Rzeszowie analizą dorobku bibliometrycznego Kandydatki. Należy przy tym zaznaczyć, że wyliczone na nowo wartości wskaźnika IF oraz punktacji MNiSW nie zmieniają zasadniczo poziomu ich pierwotnej postaci.

Nie wszystkie jednak prace z tego okresu można w sposób jednoznaczny wskazać, jako bezpośrednio związane z głównym osiągnięciem naukowym (monografia), które jest podstawowym w przedmiotowej sprawie. Przedstawiony do oceny dorobek naukowy można ująć w dwa zbiory. Pierwszy dotyczy publikacji umożliwiających ocenę przebiegu procesu naukowego ukierunkowanego na obszar tematycznie i ściśle odpowiadający monografii habilitacyjnej. W tym przypadku podstawę stanowią publikacje, głównie monografie w języku polskim ($n = 11 + 1$ artykuł), w tym 2 autorskie; 10 współautorskich, w tym 4 jako pierwszy Autor, które uznać należy za te, które w sposób szczególny nawiązują do przebiegu rozwoju naukowego (pracy badawczej) odnoszącego się do wskazanego, głównego osiągnięcia naukowego (monografii habilitacyjnej). Są to publikacje monograficzne zawarte w załączniku „Analiza bibliometryczna”, w Części IV „Autorstwo monografii lub podręcznika”; poz. 2, 4-7, 8-10, 13 i 14. W autoreferacie wspomina się, że materiały zawarte w powyższych monografiach były prezentowane i popularyzowane na konferencjach naukowych. Należy nadmienić, że dostarczona do „Wniosku” dokumentacja zawiera oświadczenia współautorów tych prac o wkładzie własnym (w formie załączników). Na tej podstawie można stwierdzić, że wkład Habilitantki jest znaczący.

W tym miejscu Oceniający pozwoli sobie na pewną uwagę, otóż w zwartych zbiorach dokumentacji takich jak np. przekazana do recenzji przyjmuje się zasadę pewnego porządku, w którym stosuje się numerowanie kolejnych załączników kolejną cyfrą odpowiadającą tylko jednemu konkretnemu wskazaniu – nie może występować kilka, np. Załączników 1. lub 2. itd. Utrudniło to sprawne posługiwanie się nimi, jednocześnie pochłaniało dodatkowy czas.

Prace, które wskazano powyżej opublikowane były w latach 2016-2021, których ogólna wartość wynosi 840 punktów MNiSW. Wiadomym jest, że Pani Doktor dużo wcześniej rozpoczęła intensywne poszukiwania naukowe w celu systematycznego zdobywania wiedzy historycznej odnoszącej się do problematyki opisywanej w kolejnych dziełach. Jak wspomina się w autoreferacie, rok 2003 był tym momentem, w którym zrodziła się ciekawość naukowa dotycząca rozwoju szeroko pojmowanej kultury fizycznej w Polsce na tle szczególnych dziejów przypadających na okres II Rzeczypospolitej. I dalej, że szczególnym impulsem w

tym zakresie był udział w seminariach doktoranckich prowadzonych przez wybitnych naukowców, znawców tego obszaru wiedzy. Habilitantka świetnie połączyła te zainteresowania z doświadczeniami sportowymi wobec spełniania i poszerzania własnych naukowych potrzeb. Pierwszą pracą naukową z omawianego zakresu jest autorska monografia wydana w 2016 r.: „*Studia i szkice z prawa i organizacji kultury fizycznej w Polsce przed 1939 rokiem*”, która zdaniem recenzenta jest konkretnym otwarciem na obszar zainteresowań naukowych związanych z historycznymi uwarunkowaniami rozwoju kultury fizycznej (jej filarów i funkcji) jakie spełniała w Polsce do II wojny światowej. Monografia ta jest jednocześnie potwierdzeniem umiejętnej wykorzystania wykształconej wiedzy prawniczej w połączeniu z wyżej określonymi zainteresowaniami naukowymi. Treści zawarte w kolejnych monografiach w sposób wyraźny uzupełniają i konsekwentnie rozszerzają wiedzę o następujące zjawiska i obszary historiograficzne, w uporządkowany merytorycznie sposób.

Drugi obszar to inna działalność naukowa, którą Pani Doktor realizowała w miarę równocześnie z badaniami odnoszącymi się do problematyki głównego osiągnięcia naukowego. Analiza tej części przedstawiona zostanie w kolejnym punkcie recenzji: 4. Dorobek inny.

5. DOROBEK INNY

Drugą część dorobku naukowego stanowi zbiór 31 oryginalnych artykułów naukowych, głównie w języku angielskim ($n = 27$), w tym 2 autorstwa rozdziału w monografii oraz 12 pozycji posiadających IF, które jedynie w nieznacznym stopniu nawiązują do głównego osiągnięcia – monografii habilitacyjnej. Łączna wartość punktowa wg wskaźnika IF = 24,885 i MNiSW = 1079 pkt. Z racji szczególnych doświadczeń zawodniczych i trenerskich Habilitantki zrozumiałym jest, że zainteresowania i problematyka z tym związana jest obok szeroko pojmowanej kultury fizycznej także ważnym czynnikiem jej działalności naukowej. Dlatego też najliczniejszą grupę w zakresie innego dorobku stanowią prace ($n = 13$) odnoszące się do szeroko pojmowanego treningu sportowego, w szczególności w dyscyplinie, jaką jest karate tradycyjne i innych sztuk walki. Bada się różnego rodzaju zjawiska związane z oddziaływaniem treningu na organizm, w tym na sferę psychiczną sportowców w różnym wieku. Wśród pozostałych znajdują się publikacje ukierunkowane na trening, jako czynnik zdrowia osób w różnym wieku, także dzieci z upośledzeniem umysłowym. Wykorzystuje się w tych badaniach różnego rodzaju metody, m.in. sondaż diagnostyczny, badania pomiarowe,

eksperymentalne, laboratoryjne (biochemiczne). Badania te mają charakter zarówno jednorazowy, jak i ciągły, a ich wyniki w wielu przypadkach – aplikacyjny.

Chociaż ocena dorobku naukowego Kandydatki przed uzyskaniem tytułu doktora nie jest przedmiotem w sprawie, to Recenzent nadmienia, że problematyka w obrębie działalności naukowej z tego okresu wskazuje pewną spójność z aktualną ścieżką naukową o czym świadczą prace opublikowane do roku 2008 i wykazane w załączniku – „Analiza bibliometryczna”.

Habilitantka bierze udział w konferencjach naukowych w Polsce i za granicą i jest współautorem szeregu doniesień konferencyjnych, m.in. w 2017 r. w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach, czy w 2018 r. w Narodowym Uniwersytecie Wychowania Fizycznego i Sportu Ukrainy (Kijów) [Załączniki].

Pani Doktor w autoreferacie opisała swoją szeroką współpracę z licznymi uczelniami krajowymi i zagranicznymi, w ramach staży naukowych i wizyt studyjnych, zdobywając teoretyczną i praktyczną wiedzę oraz z tym związane doświadczenia w zakresie swoich zainteresowań naukowych i dydaktycznych. Wspomina m.in. o odbytych trzech 2-3 miesięcznych stażach naukowych. W roku 2015 – Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu; w 2017 roku – Uniwersytet Pawła Józefa Safarika w Koszycach (Słowacja) i w 2019 roku – w Podkarpackim Uniwersytecie Narodowym im. Wasyla Stefanyka (Ukraina) [Załączniki]. Habilitantka wspomina również o udziale w pięciu krótkich stażach i lub wizytach studyjnych w uczelniach zagranicznych: w Portugalii, Francji i Hiszpanii oraz dwukrotnie w USA. Szkoda, że te informacje nie są potwierdzone stosownymi dokumentami. W 2016 roku była członkiem Komitetu Organizacyjnego Konferencji Naukowej organizowanej w AWF w Warszawie w ramach współfinansowanego programu Unii Europejskiej Erasmus+Sport „Not-for-profit European sport events”.

Ważnym w ramach dorobku naukowego, jak i dydaktycznego jest powołanie Pani Doktor w 2017 roku przez Radę Wydziału Kultury Fizycznej i Promocji Zdrowia Uniwersytetu Szczecińskiego do pełnienia funkcji promotora pomocniczego pracy doktorskiej pt. *Wychowanie fizyczne i sport na ziemi tarnowskiej w latach 1945-1989*.

Od 2021 roku jest członkiem zespołu naukowego w ramach wspólnego (PUM Szczecin; AWF i S Gdańsk; UR Rzeszów) projektu badawczego: „*Dwa oblicza dopaminy – poszukiwacze szczęścia w świetle epigenetyki*” finansowanego przez NCN – OPUS-21 [Załącznik].

6. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, ORGANIZACYJNA I SPOŁECZNA

Bardzo wysoko oceniam dorobek zawodniczy i trenerski, wpisujący się w obszar działalności dydaktyczno-pedagogicznej, w których Habilitantka osiągnęła imponujące sukcesy. Jest wielokrotną Mistrzynią świata (6), Europy (7) i Polski (14) oraz zdobywczynią Pucharu Świata (2), Europy (2) i wielu innych osiągnięć na arenie międzynarodowej. Równie wysokie wyniki osiąga jako trener Sekcji Karate Tradycyjnego funkcjonującego w ramach AZS-u Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jej podopieczni uzyskują najwyższe pozycje w Mistrzostwach Świata, Europy i Polski. Jest założycielką (2002) Akademii Karate Tradycyjnego w Rzeszowie, pełniąc jednocześnie zaszczytną funkcję Prezesa.

Dla wszechstronnej i pełnej oceny działalności dydaktycznej brak jest jednak informacji o prowadzonych zajęciach dydaktycznych związanych bezpośrednio z pracą nauczyciela akademickiego, uwzględniającą realizowane przedmioty uniwersyteckie (są to jedynie lakoniczne informacje). Z autoreferatu można domniemywać, że Pani Doktor prowadzi/ła zajęcia z teorii sportu?, natomiast moje dodatkowe poszukiwania w tym względzie wskazują, że realizuje zajęcia ze studentami, zarówno w formie teoretycznej, jak i praktycznej z przedmiotów: Podstawy protokołu dyplomatycznego w turystyce, Kultura akademicka, Prawo sportowe, Organizacja i prawo w oświacie, Sporty indywidualne – karate. Te ostatnie, mimo tego, że recenzent zakładał a właściwie był pewny, nie były w sposób konkretny wskazane. Ważnym jest jednak to, że jak wspomina w autoreferacie wykorzystuje wyniki swoich badań naukowych w procesie dydaktycznym.

Równie wysoko oceniam działalność organizacyjną i społeczną, jednocześnie popularyzatorską w obrębie szeroko pojmowanej kultury fizycznej, w szczególności dotyczącej rozwoju aktywności fizycznej i sportu w środowisku lokalnym i nie tylko. Cyklicznie od szeregu lat jest głównym organizatorem zawodów sportowych, turniejów, meetingów i spartakiad dzieci i młodzieży o zasięgu lokalnym w dyscyplinie, w której jest ambasadorem. W 2017 roku była współorganizatorem, obejmując jednocześnie funkcję „protocol manager” „14th Europejskich Mistrzostw Europy w Piłce Siatkowej”, które odbyły się w Rzeszowie [Załącznik 2]. Istotnym i bardzo ważnym w zdobywaniu doświadczeń zawodowych, dydaktycznych i organizacyjnych jest jej wieloletnia działalność społeczna z racji pełnienia wielu stanowisk w środowisku lokalnym i nie tylko. W latach 2002-2014 była Radną Miasta Rzeszowa, jednocześnie pełniła funkcję wiceprzewodniczącej Rady Miasta, w tym przewodniczącej Komisji Sportu. W okresie tej działalności była pomysłodawcą wielu inicjatyw, w których była liderem, a dotyczących programów społecznych finansowanych

przez resort i samorząd w ramach wsparcia organizacji pozarządowych dla realizacji zadań publicznych. Kolejnym ważnym projektem był zaplanowany i zrealizowany projekt w latach 2017-2019, pod nazwą: *Program ogólnorozwojowy dla dzieci przedszkolnych „Mali Wspaniali”* – Fundacji Infiniti Wrocław, który był zaaprobowany i współfinansowany przez Ministerstwo Sportu. Doświadczenie i kompetencje Pani Doktor, wynikające z powyżej omówionej działalności przyniosły wymierne korzyści dla aktualnie podejmowanej aktywności w tych obszarach. W roku 2021 zainicjowała *Program „Kumulacja Aktywności”* – Fundacji Lotto Miliony Marzeń (4 i 5 edycji) oraz *Program „Klub 2021”*, współfinansowane przez Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu. Ponadto od 2021 roku pełni funkcję ambasadora *Programu „Profilaktyka 40 plus”* realizowanego przez Narodowy Fundusz Zdrowia wraz z Ministerstwem Zdrowia, będącego odpowiedzią na deficyt zdrowia wśród dorosłych Polaków, wywołany pandemią koronawirusa.

7. WNIOSEK KOŃCOWY

Mając na uwadze wyżej zamieszczoną ocenę, przede wszystkim głównego osiągnięcia naukowego, jakim jest monografia pt. *„Udział kultury fizycznej w zdrowiu publicznym Polaków przed 1939 rokiem”*, stwierdzam, że pomimo nielicznych uwag natury formalnej i metodologicznej dzieło to stanowi oryginalne ujęcie problematyki, jednocześnie merytorycznie uzasadnione. Wnosi wkład w istniejący stan wiedzy określonej tytułem monografii. Zatem, niniejszą monografię oceniam pozytywnie.

Zgromadzony przez Habilitantkę pozostały dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora jest ilościowo i jakościowo wystarczający o ubieganie się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej. Ponadto, w zakresie działalności dydaktycznej, organizacyjnej, społecznej i popularyzatorskiej Pani Doktor spełnia nad wyraz wysokie standardy.

Reasumując, wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Wychowania Fizycznego, Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie dr Marty Niewczas do dalszych etapów postępowania w przewodzie habilitacyjnym.

Dr hab. Mariusz Zasada

